

ZALÁN TIBOR

Stílusgyakorlatok

(archaikus szerelmi témára)

Kerten át a könnyű szélben
Ringatózó félhomályban
Madár száll át, tiszta kékben.

Lomb között halk suttogások,
Alkony-égen esti tűzben
Könnyű lányok járnak táncot.

Fűre lép a karcsú este,
Hajlanak a fényes ágak,
Havas ágyam meg van vetve.

Leánytestem borzong, gyöngyöz,
Csatak veri mellem táját — — —
Combjaimat gyötíri ördög.

Kerten át a könnyű éjben
Arnyék lépked, tűz a teste
Arnyék közelg tiszta kékben.

Tárujon ki ajtó, ablak
Néztelen, ha lopva jönne.
Öleljen meg száz alakban.

Megy-e a megye?

BIZTATÓ NÁDOR ISTVÁN OLVASÁSÁRA

Vannak könyvek, amelyeket megelőz a hírük. Olykor a botrányok is, amelyeket köröttük kavarnak. Nádor Istvánt például följelentették, amely vádat T. Bírósg jogosnak minősített, s ezért őt mindösszesen valami 12, azaz tizenkettő-ezer forintokra megbüntette. Nevezett az összeget gyorsan leszurkolta, távolról sem foglalván áldó imádságba vádlóit. Már most külön vizsgálat tárgyát képezhetné, ártott vagy használt Szerzőnek, hogy nevét ily módon is hírbe hozták. Végül is mindegy mit, csak beszéljenek róla elv szerint gondoskodva, hasznos a fölvert por! Na persze jobb, ha nem kerül pénzbe, ám hol van ilyen biztosíték? Különben is, Nádor István immár évek óta bizonyítja, róla nem lehet hallgatni! Egyszerűen nem az a fajta ember — tán genetikailag? — aki csak úgy ül a sarokban, s csendben elvan, mint a befőtt. Erre képtelen, folyton kiagyal valamit, folyton lelkesedik valamin, folyton akar valamit! Most tessék mindezt elképzelni Kisvárosi Vezető szemével! Csoda, ha gyorsan megtelelik a hócipője? Még szerencse, hogy kevés ilyen lakója van annak a nyugodt-békés-elkötelezett Szentes nemzetös városának. Majd elfelejttem mondani, Szerző a hadseregben polgári alkalmazott, mint helyőrségi klubvezető. Tehát nem elég, hogy kisvárosi, még ez is! Szóval, nehéz sors ez mindkét félnek... Fegyelmik, kitüntetések váltakozó sorrendben érkeznek, miként az élet tényei is. Csak bírja fogadni őket!

Már maga ez a cím is! Hát illik illet kitalálni? De ha már az embernek eszébe jut ilyen illetlen gondolat, akkor legott elfelejti, nemhogy még ki is nyomtatja! Megy-e a megye? Jó, most erről könnyen viccelődünk, de teszem azt Pol-Pot idején is csak úgy lazán heherészünk? Szerző sem mert, legföljebb a bajuszhely alatt. Bár ahogy ismerem, egy jó poént ki nem hagyna semmi pénzért.

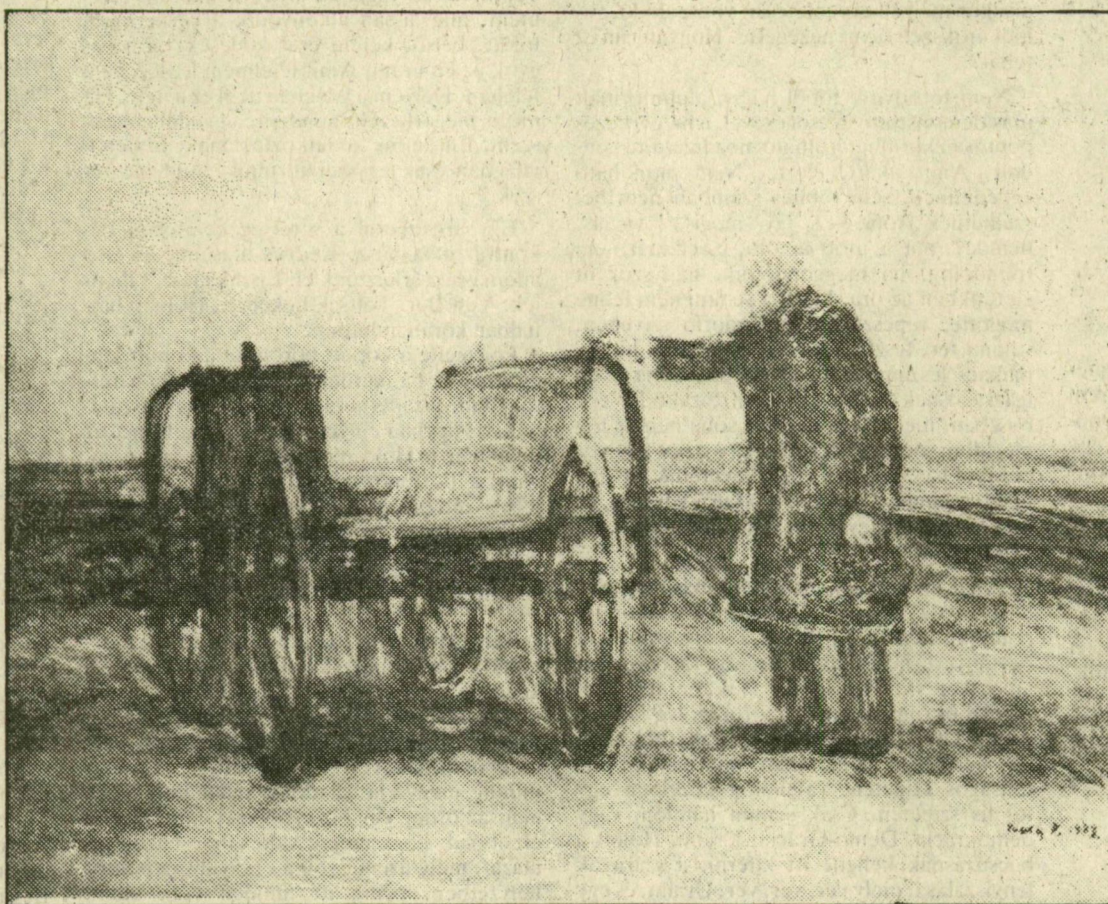
Megjegyzem, újabban tényleg arról példálózunk, hogy azt mondja: így megszűnik a megye, meg amúgy fölőlegessé vált a megye. Még a miniszter is ezt mondta a múltkoriban! Szerző természetesen ezt is másként érti, szerintem tán mindig is másként gondolkodó volt! Most már persze nincs kinek jelenteni, de azért jó ezt tudni. Nevezetesen ő ezt úgy képzei, hogy vajon halad-e a megye, pontosítva: mozdul-e ez a mi Vármegyénk vagy maradandó? Történelmi tanulság szerint eddigi századok alatt, különösen az utóbbi évtizedekben, lecsövekel, mint aki megérkezett.

Mondhatnak bármit az okosok, hogy így, meg úgy, változik ez meg az, neki mind hiába beszélnek. Eddig csak elvultunk valahogy evvel a nagy mozdulatlansággal, de mi leszen ennek utána?

Szerző könyvecskéje — s eme kicsinyítő jelző nem tartalmilag értendő — szóval a megye a megye kérdése dokumentumokban igen alátámasztott írás! Mondhatni, annyi benne a megfigyelés, mint egy havi hangulat-

jelentésben, más kérdés, hogy onnan kihagyják a tényeket. De hiszen igaz is, mivelénk ha valaki meg merte tudta írni azt, amit átélt, már kész volt. Gomba módra gyarapodtak az érthetetlen dolgok, falréngető butaságok, ijesztő képmutatások. Nálunk az volt a jó vezető, aki igazodott, nálánál csak az volt a jobb, aki ügyesebben igazodott. Hiába, ilyen volt a magasabb politika. Amikor fölépült valami, akkor az a vezetőket dicsérte, amikor hiányzott valami, arról vagy nem illett beszélni, vagy mások okozták. Évtizedig azok csinálták a megyei politikát, akik cselekedeteikkel nem okoztak egymásnak csalódást, számíthattak a háverrá. Párt és tanács időnként vezetőt cserélt. Közben persze megmagyarázták ezt nekünk, s aki tehetett, tapsolt. Nádor könyvének legsúlyosabb vádjá, hogy alapjában véve igazat írt. Remélhetjük-e, hogy csak múlt időben igaz mind eme pukkasztóan mulatságos rémtörténet? Aki szerencsés, majd egykoron megírja a hatvanas-hétvenes évtizedek vidéki Magyarországnak köznapjait, bizonyosan haszonnal forgatja majd Nádor István könyvét. Addig is, győződjön meg a T. Olvasó!

TRÁSER LÁSZLÓ

SZALAY FERENC: ÖREGEMBER SZEKÉRREL

RÉTI-SONKA LÁSZLÓ
Nyárreggeli vers

aranyló zöld lombok
sistergő madárdal
robbanó szél napláng
füllat száll szárnyal

éj prücsök zengedez
romvár most a létünk
magányunk fölsvall
szorongunk mert félünk

Kharón ladikján?

BETEGSÉGEK — SZEGEDI ÉLETHELYZETEK

Beteg, gyorsan haló nép a magyar. Az ostromozás, az egyéni felelősségre vonás eszköze lehet az egészségnevelésnek, de aligha célravezető eszköze. Ma hazánkban a pusztító létező folyó küzdelem olyan kényszerpályára készíteti tömegével az embereket, hogy vajmi kevés esélyünk lenne az amerikai propaganda betegségeket megelőző sikereire. Nálunk napi 12–14 órát kell dolgozni a kenyérért, beérjük hát annyival, hogy amíg élünk, megvan a betevő — mindegy, hány kalóriás, milyen zsírtartalmú — falatunk. Csak ezután tesszük föl a kérdést, hogy így vajon meddig élünk?

A „szép emlékü” 1970-es esztendőben a 10 ezer magyarra föltüntetett halálokok között 62,2 a keringési rendszer betegséget jelző adat, ez a szám 1985-ben már 74,9. Ez idő — tehát 15 év — alatt a dagados betegségekben elhunytak száma 21,9-ről 27,1-re, a légzőszervi betegségben meghaltaké 5,6-ról 7,1-re emelkedett, az emésztőrendszeri betegség áldozatainak száma 4,4-ről 7,6-ra, a baleseteké, mérgezőké 9,2-ről 12,5-re nőtt. Egyetlen végzetes veszedelemmel se vettük föl sikerrel a harcot. S ismervé jelenünket, sejtve jövőnket, aligha ez lesz legfőbb gondunk az elkövetkező években. Holott józan ésszel gondolkozva: minden társadalomnak mindent megelőzően az őt alkotó embereket kellene életképessé tennie, merthogy gazdaságot, politikát, kultúrát — elnézést a morbiditástól — leginkább eleven emberekkel lehet csinálni... Még hozzá életerős, kiegyensúlyozott, egészséges emberek tömegével.

Mindezt előrebocsátva közreadom a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Társadalom- és Társadalom-Orvostudományi Intézete által, itt Szegeden az ipari munkások között végzett vizsgálat eredményeit. Hogy a kormányruháknál ülők, a munkahelyi vezetők is értesüljenek a tényekről. Tőlük függ ugyanis, hogy ez a nép Kharón ladikjában, vagy Ady repülő hajóján folytatja-e majdan útját.

*

Zalányi Sámuel professzor és Pető Éva docens volt a beszélgetőpartnerem azután, hogy lezajlott Szegeden a Társadalom-Orvostudományi Társaság VIII. kongresszusa. Őket kértem meg, hogy összegezzék az intézet munkatársainak évek óta tartó munkáját, a szűkebb pátriánkban végzett vizsgálatok eredményeit. Arra voltam kíváncsi, hogy a Szegedi Sütőipari Vállalatnál, a tejiparban, a gabonaforgalmi vállalat-

nál, a konzervgyárban, a pincegazdaságban, a paprikafeldolgozó, a szalámigyár üremeiben, valamint a kábelgyárban, tehát valamennyi-ünktől egy karnyújtásnyira dolgozó emberek egészségét vajon milyen, többnyire tőlük független feltételek határozzák meg. Lenne-e egyáltalán értelme esetükben az egyéni felelősségre apelláló egészségnevelésnek, avagy a címzettet máshol kell keresnünk.

A betegségek és az élethelyzetek kapcsolatának elemzése során kiderült, hogy a mindennapi munkafolyamat, a megszokott életvitel sajátos egyéni reakciókat vált ki, ám ezek a megterhelések, a szervezet igénybevételének mértéke egészségügyi és szociológiai eszközökkel mérhető.

A 2075 megvizsgált munkás között a szakképzetlenek betegebbek voltak. Leggyakoribb krónikus betegség körükben a magas vérnyomás, az elhízás, a cukorbetegség, a gerincoszlop elváltozásai, a nyombélfekély, a neurotikus zavarok, az alkoholfüggőség, visszértágulat, ízületi bántalmak. A nők közül többen szenvednek az elhízástól, cukorbetegségtől, többüknek van nyombélfekélye, és ideges panaszokkal gyakrabban fordulnak orvoshoz, mint a férfiak. Az erősebb nem képviselői viszont többnyire magas vérnyomás, az alsó végtag visszértágulata, valamint alkoholizmus miatt szorulnak kezelésre. Kimutatható, hogy a munkások betegebbek, többféle panasszal és tünettel fordulnak orvoshoz, mint a férfiak. Ők viszont — egynekedük — maguk érzékelik a rohamos állapotromlást: mozgásszervi tünetekkel, látás- és halláscsökkenéssel, idegességgel, figyelemcsökkenéssel vagy feledékenységük miatt nem rohannak azonnal a rendelőbe.

A szociológusok különösen az elfáradást előidéző tényezőkre voltak kíváncsiak. A pszichés és a fizikai megterhelések — túlterhelések —

sorozata óhatatlanul kimerültséghez vezet. A vizsgálatok rávilágítottak a munkahely vezetőinek felelősségére, a szervezés embert védő fontosságára. Mert hihetetlenül sok energiát emészt az, ha nem egyenletes a napi megterhelés, ha túl nehéz maga a tevékenység. Egyértelműen káros a több műszak, az, hogy a heti pihenőnap nem mindig a hét végére esik. Sok munkás évek óta nem pihenésre használja a szabadságát, többségük rendszeresen túlórázik, így aztán rendre fáradtan — és egyre fáradtabban — lát újfent munkához. Ez a páratlan túlhasználtság, a kialvatlanság, a nyomasztó családi és a megoldatlan megélhetési gondok — több gyerek, az önálló lakás hiánya — olyan fizikai és lelki teherként nehezdednek a vizsgált emberek életére, hogy maguk képtelenek megbirkózni vele, képtelenek kialakítani egy sikeres önvédelmi feszültségfeloldó stratégiát, hát menckülnek, ahogy magukra hagyottan tudnak: az alkoholba vagy a teljes reménytelenségbe, a depresszióba.

A stresszhelyzetekben oly gazdag élet, a bizonytalannak tűnő jövőtől való félelem, a túlhajszoltság mellett persze a helytelen táplálkozási szokások, a jótékony mozgásban szegény életmód ugyancsak táptalaja a betegségeknek, különösen a szív- és érrendszeri, valamint az emésztőszervi megbetegedéseknek. Figyelemre méltó, hogy a vizsgált munkások 53,7 százaléka szenved szívbetegségben és csaknem 8 százaléka gyomor- és bélpanaszokkal kezeli. Sajnos már a 20 év alatti korosztályban is előfordulnak cardiovascularis betegségek, a 40–49 évesek között viszont már tömegével (19,4 százalék) és a kor előrehaladtával egyre több szív- és érrendszeri beteget tartanak nyilván (a 60 év fölöttieknek 44,4 százalékát). Figyelemre méltó, hogy a 2075 munkás közül 77-et (átlagéletkoruk 45,3 év!) két betegséggel gondolnak, 17-et hárommal. Az okokat firtatva a kezelteknek csaknem a fele munkakörülményeit találta ártalmasnak. Főként a rezgést, a hidegáramlatot, a nagy fizikai megterhelést, valamint a túlmunkát említette betegségek okául. A férfiak 56 százaléka havonta 25 vagy ennél is több túlórárt kénytelen vállalni.

A kutatók fölmérték a munkások gyógyszerfogyasztási szokásait is. Az egészséges életvitelű megváltoztatott kényszerítő körülmények, a túlhajszoltság hatásait, az idegrendszeri panaszokat a legtöbben csak gyógyszerekkel tudják elviselhetővé tenni. A megkérdezett férfiak 7,4 százaléka, s — ismét jellemző az anyák túlterhelésére — a nők 16,7 százaléka rendszeresen szed nyugtatót, altatót, nemegyszer többfélélt is: „Sláger” az Elenium, ezt követi a Seduxen, az Andaxin, a Grandaxin, a Valeriana és a Trioxazin. Beláthatatlan következményei lehetnek annak, hogy emellett akad, aki alkoholt is fogyaszt, vagy a kábultságból nappal meg kávéval akarja „föl-dobni” magát. A fölborult ideges állapotért — főként a nők — a klimaxot, a több műszakos munkaidőt, a melléte végzett házimunkát, az anyagi és lakásgondokat, valamint egyéb családi nehézségeket neveztek meg.

Az adatok önmagukért beszélnek.

Végezetül álljon itt az egyik konferencián elhangzott előadás zárópaszusa, amely valamennyi kutató üzenete is lehetne: „Hazánk lakosságának egészségügyi mutatói ijesztőek... A változtatás nem csak az egészségügy feladata. Mi csupán szeretnénk felhívni kormányzatunk figyelmét arra, hogy ezen riasztó jelenségeket csak az életkörülmények kedvező megváltoztatásával, a túlfeszített munka, a túlhajszolt életmód csökkentésével lehet pozitív irányban befolyásolni.”

Egyetértünk. Kár lenne magyar fiatalokkal megtölteni Kharón ladikját...

CHIKÁN ÁGNES